

stali taki, da se sme oficijelna taksa po vsi pravici imenovati oderuštvo z medikamenti.

Občinstvo misli pogostoma, da imajo lekarnarji samo pravico, medikamente same prodajati z velikanskim dobičkom, ne ve pa, kako jih lekarnarji odirajo z zaračunavanjem nečuvjenih cen za posodo in s takso za delo. Lekarnar kupuje zdravila na debelo. Po oficijelni taksi ima pravico, da prodaja to blago za 50% dražje, kakor ga je sam kupil. To je že gotovo lep dobiček, a kdor misli, da se lekarnar s tem dobičkom zadovoljuje, se jako moti. Razen te cene za medikament sam zaračuna lekarnar pri vsakem medikamentu še nekaj oostotkov za preiskavo, za posode, v katerih medikamenti shranjuje i. t. d. i. t. d. tako, da povprek proda medikament za celih 300% dražje, kakor ga je sam plačal. Pri nekaterih stvareh je dobiček še večji.

Cinkovo belilo prodaja drogist po 1 gld. 5 kr. klg. lekarnar pa po 20 gld. Hiper mangansko kisli kali kupi lekarnar klg po 1 gld. 15 kr., prodaja pa klg. po 10 gld. Oglenokisli natron velja pri drogistu 20 kr., pri lekarnarju 2 gld. Grenko sol prodaja lekarnar po 1 gld. kupuje pa jo po 12 kr. Vaseline kupi lekarnar po 70 kr. prodaja ga po 3 gld.

Kemična industrija se je v zadnjih letih, posebno v Nemčiji, oprijela izdelovanja medicinalnih stvari. Lekarnar jih dobiva iz tovarne popolnoma izgotovljene in nima drugega dela, kakor da jih prešteje in v škatljico dene. A kako jih prodaja? Železne pilule dobi klg. po 3 gld. torej ga velja komad eno desetinko krajcarja, prodaja pa komad po krajcarji in računa še deset krajcarjev za škatlico.

Najhujše pri tem pa ni cena medikamentov samih. Plačevati je tudi še posebno za vsako delo. Če lekarnar le prst premakne, mu mora za ta trud bolnik že takso plačati. Ako je treba kako stvar tehtati, plačati je dva in pol krajcarja, ako je stvar težka do deset centigramov. Če je pa težja, je plačati en krajcar. Ako je zdravilo sestavljeno in petih stvari, se mora taksa za tehtanje od vsake stvari posebej plačati. Za kuhanje se računa 20 kr. za nalivanje 17½, za razdeljevanje praškov na 10 vrečic 25 kr., za mešanje raznih praškov 10 kr. in seveda je povrh še plačati takso za tehtanje.

Taksa za leto 1899 je uvedla novotarijo. Plačati je namreč pri vsakem medikamentu še 5 kr. dispenciacijske pristojbine za zavijanje kupljenih medikamentov.

Ako je medikament končno narejen, začne se zaračunavanje posode in ž njim novo odiranje. Bele steklenice, v katere gre do 50 gm., veljajo lekarnarja po 2½ kr. a on jih prodaja po 6 kr., steklenice, v katere gre do 200 gm., kupuje po 3½ kr., prodaja jih pa po 8 kr. Lončke za mazila kupuje po tri krajcarje, prodaja jih po 7½ kr. Okrogle škatljice za praške kupuje po 1½ kr. oziroma po 2 kr. in 3½ kr. ter jih prodaja po 5, 6 oziroma 7½ kr. Štirioglate škatljice za 6 praškov kupuje po 2 kr. in jih prodaja po 12 kr. Jednake škatljice za 12 praškov plačuje po 3 kr. in jih prodaja po 16 kr.

Z ozirom na to se ni čuditi, da včasih mej ceno medikamenta in mej ceno takse za delo in mej ceno posode velikansko nasprotje. Naj to dokažemo. Morfijski praški proti kašljanju obstoje iz 0.07 g. morfija in 5 g. sladkorja ter se razdele na 10 praškov. Lekarnar računa za morfij 2½ kr., za sladkor 2½ kr., za mešanje morfija in sladkorja, 10 kr. za razdelitev na 10 praškov 25 kr. za škatljico 16 kr. in tehtanje 3½ kr. Medikament velja torej 5 kr., za delo in posodo pa je plačati 54½ kr.

Drug vzgled. Tako imenovani čepki obstoje iz 0.1 g. opija in 20 g. kakao masla. To zaračuna lekarnar 14½ kr., povrh pa še tehtanje 2 kr. za zmešanje mase 15 kr. za napravo čepkov 50 kr., za škatljico 16 kr. in dispenciacijske pristojbine 5 kr. za delo in za posodo zaračuna torej 88 kr., torej 6 krat več, kakor zdravilo samo.

To so vsekako kričeče razmere. Navedli bi lahko še mnogo izgledov v dokaz, da nismo nepravilno rabili besede oderuštvo. Za sedaj naj zadostuje to. Pozivljamo poslance naj v tem oziru store svojo dolžnost.

Obrtnija.

Uzroki obrtniškega propada.

(Spisal M. Kunc.)

Ako hočemo zvedeti, katera sredstva bi bila umestna, da se vsaj zboljša današnji jako tužni položaj malega obrtnika, trebamo najprej poiskati vse uzroke, kateri so povzročili naš propad, kajti le potlej, če spoznamo te slučaje, nam bode moč, ukreniti kar je potrebno, da se mali obrtnik popolnoma ne uniči.

Zdravnikov nam v novejem času sicer ne manjka.

Poklicani in nepoklicani hočejo osrečiti obrtnika; napravljajo se tudi raznovrstne postave, katere bi imele namen, služiti koristi obrtnikov, a vidimo zmiraj, da vsakemu koraku, kateri meri na bolje, sledita dva, katera uničita vse dobre namene prvega.

Ni treba na široko razkladati, da je razloček me obrtnikom prej in sedaj velikanski, katerega mlajši obrtniki še le od starejših zvemo. Marsikateri obrtnik, ki je že v letih, in ima od prejšnjih časov za svoj trud prihranjen užitek za starost, uskliknil je: Vesel sem, da sem star, kajti boriti se za vsakdanje življenje in še večinoma brez uspeha, kakor se morate vi mladi obrtniki, — to bi prsegalo mojo eneržijo. Tudi jaz bil sem mlad, — delavec brez premoženja, ko sem obrt pričel, a plačal sem za kupčijske prostore in stanovanje le desetake, a vi plačate stotake. Davek bil je majhen, da ga k sedanjemu še primerjati ni. Hrana dober kup in ljudje pošteni. Dobiček ni bil velik, a gotov, in kdor je imel pridne roke, trebal ni kapitala.

Tako je bilo. — Oglejmo si pa današnji položaj. Začetek obrti brez kapitala niti misliti ni. Draginja na vse strani — davki čedalje večji. Navada, delati na up tako občna, kakor pomanjkanje denarnega kredita, —

divja konkurenca tovarn kapitalistov in konfekcionarjev nepremagljiva. To nam je zrcalo današnjega časa.

Reklo bi se pa, — kakor se je tudi že zgodilo: To so naravni posledki nove dobe. Temu se ni moč upirati. Obrtnik naj se uda v usodo in potrpežljivo naj čaka še kratek čas, ko bode tudi on polnil čete proletarijata.

Ko bi obrtni stan ne bil tako ogrožen po svojem številu in bi ne uplival na vse kroge države, tudi propad stanu bi ne bil tako pogubonosni, kajti veliko obrtov je tako že zginilo, brez vsacega sledu: N. pr. tkalci, urarji krojači za ženske, deloma klobučarji i. t. d., mesto katerih dela zdaj le tovarna in se dotičniki pečajo le še s prodajo tovarniških izdelkov in popraviljanjem starine. In gotovo je, da bode še marsikatera obrt šla rakovo pot.

Kakor se pa razmere predrugačijo, treba je obrtniku takoj v nove ideje se uživati. Isto tako, kakor naj se brani propada, dokler more, — naj se pa tudi, ako je izguba neizgibljiva, precej poprime novih sredstev, da si tako vzdrži svoj delokrog.

Razločiti nam je treba torej:

1.) Naravne uzroke, izvirajoče iz predrugačenja produktivnih sredstev, in napredka vsled novih iznajdenosti.

2.) Nenaravne, torej izogibne uzroke, izvirajoče iz zanemarjenega obrtnega prava, — slabe gospodarske politike, nepravilnega nadvladanja kapitala, in — lastne malomarnosti.

Kar zadene uzrokov 1. dela, t. j. naravnih, gotovo je, da vsako naskakovanje obstoječih razmer je ne le neuspešno, temveč tudi brezumno in nazadjaško.

Časi, v katerih so obrtniki in delavci z uničenjem strojev poskušali pridobiti si prejšnjo veljavo, minuli so za zmiraj. — Isto tako pa tudi spozna današnji obrtnik, da nove iznajdbe, posebno stroji, splošno le koristijo in jih tudi sam kolikor le mogoče uporablja.

V tem slučaju se tedaj ne more nič odstraniti, kajti gotovo ne bode urar sam ur izdeloval, tkalec z lastno telesno močjo platna tkal, ker je vsak boj zoper naravne razmere zastoj.

Edino, kar v tej zadevi pomagati more, je, da obrtnik ve in more uporabljati tudi sam vse nove iznajdbe in stroje in da ne zaostaja za svojim časom.

Ves drugačen pa je drugi del uzrokov obrtniškega propada, in ti so nenaravni.

Določen boj za svojo pravo v teh slučajih ni le sveta dolžnost obrtnika, temveč siliga k temu navadni boj za obstanek, — za življenje.

V tem slučaju je veliko greha. Ne le da je država roke križem držala, ko se je na stroške delujočega in poštenega obrtniškega stanu šopiril kapitalist, kateri je brez vsega strokovnega znanja in brez vse pravice uničil tisoče in tisoče samostojnih obrtnikov, ki je uporabljal nevednost in lahkomišljenost obrtnika, kakor tudi občinstva v svoje sleparske namene in je v javno geslo spravil mesto poštenosti očitno nesolidnost in židovski kupčijski

princip, ampak tudi obrtnik sam je zanemarjal svoje koristi. Obrtni izdelki, ustvarjeni nalašč v sleparijo, preplavili so žida s svojo mešanico, podrl obstanek obrtniku in ga ne le materialno uničil, ampak tudi moralno oškodoval, Poprijel se je marsikteri obrtnik, prisiljen k temu, enacih sredstev, a ker mu je manjkalo židovske brezobzirnosti, propal je tudi tem načinom.

Kako je treba molzti.

Mogoče, da se bo slovenska gospodinja nekako čudno namuznila in se zaničljivo zasmejala, ko bo čitala naslov. Potrpi malo, počakaj, da vse prečitaš, potem šele izreči svojo sodbo. Mogoče je, da ti res pravilno molzeš, ali pomisli, koliko tvojih tovaršic tega ne razume. Pri neumestni molži pa se namolze manj pa še slabejega mleka, razven tega se tudi krave izpridijo, ali celo zbole prav po nepotrebem na vimenu. Ako pa je vime bolno, tedaj izgubi krava mnogo mleka, da včasih se mleko posuši do čistega. Recimo za vzgled, da je vseh slovenskih deželah v okroglem številu 200.000 molznic krav.

Vzemimo dalje, da daje vsaka krava zaradi nepravilne molže na dan liter mleka manj, (kar ni preveč računjeno) kakor pri umni molži. Dnevni primankljaj bi torej znašal 200.000 litrov. Krave molzemo običajno po 10 mesecev, ali okroglo 300 dni, torej se pogubi v enem letu 200.000 krat 300 je 60.000.000, t. j. 60 milijonov litrov mleka. To je le zaradi nepravilne molže, tu še ni zaračunjen primankljaj, ki nastane zovoljo boleznih v vimenu. Recimo, da velja vsak liter mleka 5 novčičev, kar gotovo ni preveč. Po naznačenem površnem računu izgubijo po nepotrebem vse slovenske dežele v enem letu 60.000.000 krat 5 je 300.000.000 novčičev, ali 3 milijone goldinarjev, t. j. 6 milijonov kron. Zares lepa in precejšnja svotica.

Kolikokrat naj se molze? Izkušnje uče, da se namolze pri trikratni molži več in boljšega mleka, kakor pa pri dvakratni: Čim dajle ostane mleko v vimenu, tem manj tolstih snovij se nakaja v njem. O tem se lahko prepriča vsaka gospodinja na prav priprost način. Od večerne do jutranje molže preteče več časa, kakor pa od jutranje do opoldanske. Ako hočeš videti, katero mleko je mastnejše, stori kakor ti povem. Jutranje mleko deni v posebno posodo (latvico, a opoldansko v drugo in prepričaj se, da se je nabralo pri zadnem še enkrat toliko smetane, kakor na prvem (jutranjem). Vselej moraš prav čisto pomolzti, kakor pravimo do zadnje kapljice. To je zaradi tega umestvo, ker je zadnje mleko mastnejše in boljše, od prvega in ker se sicer mleko napravljajoči deli pokaze ter manj izločujejo. Da je zadnje mleko zares mastnejše in boljše, prepričaj se prav lahko. Krava ima pri čistem izmolzenju tri bokale mleka. Deni prvič namolzeni bokal v posebno latvico, drugi bokal v drugo